

zatal folytán illetékkötelessé vált okiratra is, amennyiben az ilyen okiratot a felhasználás előtt külföldről való behozatal esetén pedig a behozataltól számított 15 nap alatt kell bemutatni.

A rendeletnek a törvénykezési illeték lerovási módját illető rendelkezéseiben — a rendelet 66. §-ában az értékhatár felemeléstől (50 Pengőig bélyeggel kötelező) eltekintve — csak annyi az újítás, hogy a készpénzben való fizetés lehetővé vált a jegyzőkönyvi és azon határozatok illetékére nézve is, amely határozatok illetékmérve külön rendelkezéssel és nem az általános (1914: XLIII. t.-c. 14. és 15. §-ai, 5.100/1931. M. E. 42. §. 5. pont) szabállyal nyert megállapítást.

Ezen felvételszerű ismertetésemet a kirívó aránytalanságok, azok várható hatásainak vázolója, az újításokra való rámutatás mellett azzal az óhajjal fejezem be, hogy a rendeletből csak azok a részek maradjanak meg, amelyek az egyöntetűség és az eddigi hiányok hézagait vannak hivatva pótolni, de azok az okok, amelyek az illetékmérvek újabb megállapítását idézték elő, mihamarább szűnjenek meg.

Hogyan javíthatjuk meg kereskedelmi mérlegünket?

Irta: *Dr. Schiller Ottó.*

A népszövetség pénzügyi bizottságának jelentése után kétségtelen, hogy a magyar gazdaságpolitikának legfontosabb feladata az államháztartás egyensúlyának biztosítása mellett a kereskedelmi mérleg lényeges megjavítása. Külföldi eladósodottságunk főleg abból származik, hogy kereskedelmi mérlegünk állandóan passzív volt és ezt a passzivitást újabb meg újabb külföldi kölcsönök felvételével kellett kiegyenlítenünk. Minthogy tehát a bajok forrása a kereskedelmi mérleg deficitjében rejlik, a helyzet gyökeres megváltozását is csak úgy remélhetjük, ha a betegségek ezt a fészket sikerül kipszítanunk. A népszövetség pénzügyi bizottságának jelentése szerint külföldi tartozásaink annuitásai és kamatai évenként közel 300 millió pengőt tesznek ki. A kereskedelmi mérleget tehát úgy kell átalakítani, hogy a jelenlegi passzivumból — amely a folyó év első felében kb. 50 millió pengőre rugott — jelentős aktívum váljék. A kérdés már most az: lehet-e a magyar kereskedelmi mérleg struktúráját általában ilyen nagy mértékben megváltoztatni és ha

igen, milyen eszközökkel, milyen számszerű eredménnyel és milyen konzekvenciákkal az ország egész gazdasági életére nézve?

Az aktív kereskedelmi mérleg lehetőségeit természetesen szakmánként kell a legalaposabban megvizsgálni, minthogy a helyzet minden termelési ágban más és más és egy általános szabályt, amely az egész gazdasági életre ráhúzható volna, felállítani nem lehet. Az alábbiakban a *textilárukból* indulunk ki és próbálunk egy számítást csinálni arranézve, hogy a textilcikkek behozatalának és kivitelének szabályozásával a kereskedelmi mérlegben minő megtakarítások volnának elérhetők. Ebből aztán bizonyos következtetéseket vonhatunk majd le az ország egész kereskedelmi mérlegének alakulását illetőleg.

1. A hivatalos statisztikai adatok szerint 1931. január—szeptember hónapjaiban importáltunk:

textil-nyersanyagokat	22.2 millió pengő értékben
„ félgyártmányokat	27.— „ „ „
„ készárúkat	38.— „ „ „

A folyó évi behozatalban a fogyasztásnak már igen nagyfokú csökkenése jut kifejezésre. A belföldi termelés kb. 20%-kal, a készáru-behozatal pedig kb. 55%-kal csökkent az előző évhez viszonyítva, minthogy pedig a készáru-fogyasztásnak kb. 80%-át fedezi a hazai ipar és kb. 20%-át az áruimport, ez megfelel a fogyasztás 27%-os csökkenésének. Ha azonban a kereskedelmi mérleg passzív oldalán lényeges megtakarításokat kívánunk elérni, akkor — amint ezt a népszövetség pénzügyi bizottsága is tanácsolja — *importunkat még tovább redukálnunk kell legalább is 20%-kal*. Ilyenmódon az 1931. évi adatok bázisán egész évre átszámítva a következő import-csökkentések produkálhatók:

a nyersanyagoknál	5.9 millió pengő
a félgyártmányoknál	7.2 „ „
a készárúknál	10.— „ „
összesen	<u>23.1 millió pengő.</u>

A behozatalnak ez a korlátozása azt jelentené, hogy az 1930. évi belföldi fogyasztás volumenjét kb. annak 52%-ára kellene visszazorítani. Igen súlyos érvágás, de — ne ringasuk magunkat hiu reményekben! — ilyen áldozatok nélkül az előttünk álló feladatok megoldásához hozzá se lehet fogni. Megjegyezzük, hogy pl. a készáru-importnak fent tervezett redukciója kisebb, mint az, amelyen a folyó év július—szeptember hónapjaiban, vagyis a kötött devizagzádkodás óta, de facto keresztülmentünk. Ezekben a hónapokban textil-készáru-behozatalunk az előző év megfelelő periódusához viszonyítva kerek 70%-kal csökkent és ezzel szemben az eredmény a kereskedelmi mérleg aktívabbá-tétele körül egészen minimális volt

(mint ismeretes, a 3 hónap folyamán mindössze 19 millió pengő aktivumot sikerült produkálni). Az áldozatok nagyságát tehát mindig ahhoz is kell mérni, hogy azoknak segítségével a kitűzött célokat milyen mértékben sikerült megvalósítani.

2. A ma külföldről importált textil félégyártmányoknak és készárúknak egyrészét *belföldi termelésű árukkal lehet helyettesíteni*. Nagyon óvatos becslés szerint ilyenmódon félégyártmány-importunkat évi 9.3 millió pengővel, készárú-behozatalunkat pedig évi 5 millió pengővel (az egész 1931. évi készárú-behozatalnak mindössze 10%-a) csökkenthetjük. Ehhez a 14.3 millió pengő bruttó import-megtakarításhoz azonban természetesen nyersanyag-behozatalra is van szükségünk — mint hogy a belföldön termelt készárúkat csak külföldi nyersanyagokból állíthatjuk elő — kb. 8 millió pengő értékben. A külföldi félégyártmányoknak és készárúknak hazai termelésű árukkal való pótlása termelés-technikai szempontokból nem ütközhetik nehézségekbe, mert hiszen, mint említettük, belföldi termelésünk már eddig is 20%-kal csökkent, az 1. pont alatt kontemplált import-korlátozás pedig a termelésnek még további redukcióját is jelenti, úgy hogy az a csekély termelési többlet, amely a külföldi félégyártmányoknak és készárúknak pótlásából áll elő, meglevő termelési apparátusunkkal könnyűszerrel effektualható.

3. Fejleszteni kell természetesen *textilipari exportunkat* is. 1931. első 9 hónapjában exportáltunk:

textil-félégyártmányokat (fonalakat)	4 millió P értékben
„ készárúkat	24.1 „ P „

A kivitelnek 20%-kal való fokozása tehát egész évre átszámítva 8 millió pengő brutto aktivumot eredményezne. Ehhez a többtermeléshez is azonban szükség van külföldi nyersanyag-behozatalra kb. 3.04 millió pengő értékben. Az exportfejlesztés feltételét képező többtermelés a belföldi ipart a már eddig keresztülvitt és a fenti program szerint még megvalósítandó üzemredukciókkal szemben szintén távolról sem rekompenzálja (l. még a 2. alatt provideált többtermelést) és az egész program végén az 1930. évi állapotokhoz képest sajnos, *a belföldi termelésnek még mindig kb. 30%-os visszatejlődésével kellene számolnunk.*

Mindézek alapján a kereskedelmi mérleg már most a következőképen alakulna:

I.

Behozatal-csökkenés (brutto):

ad 1.	23.1 millió pengő
ad 2.	14.3 „ „
összesen	<u>37.4 millió pengő.</u>

II.

Behozatali többlet (brutto):

ad 2.	8.— millió pengő
ad 3.	3.04 „ „

összesen 11.04 millió pengő,

vagyis *netto importcsökkenés (I.—II.) = 26.36 millió pengő.*

III.

Exporttöbblet:

ad 3. 8.— millió pengő.

Végeredményben a *textil-árúknál a kereskedelmi mérlegnek évi 34—36 millió pengővel való netto-javulása volna elérhető.*

Természetesen a fenti terv számos gyakorlati nehézségbe ütközhetik. *Behozatali korlátozásaink* ma nincsenek, tehát az importot csakis a devizaforgalom ellenőrzésével és az ú. n. áruhitel-engedélyekkel szabályozhatjuk, amelyek azonban nem egészen tökéletes regulatív eszközök. Az export fejlesztésénél beleütközünk a külföldön is fennálló devizakorlátozásokba, a nagy világgazdasági dekonjunkturába stb. A legfontosabb pedig az, hogy bármilyen rendszert, bármilyen principiumokat állítunk fel, ezek alól kénytelenek leszünk a legkülönbözőbb oldalakról jövő *kereskedelempolitikai* nyomás alatt kivételeket tenni. De magától értetődik, hogy egy olyan program, amely a külkereskedelmi összeköttetések rendkívül komplikált és érzékeny hálozatát kívánja az ország gazdasági érdekeivel összhangba hozni, sohasem lesz száz százaléki eredeti formájában keresztülvihető, hanem a gyakorlati megvalósulás során állandóan alkalmazkodnia kell újabb és újabb követelményekhez, tapasztalatokhoz és igényekhez. Olyan ez, mint egy autó kormányzása a legkacsaringósabb hegyi utakon; a sofförnek biztos kezeléssel kell pariroznia a fenyegető veszedelmeket. Azonban egyszer mégis csak el kell határoznia az útirányt és el kell indulnia, ha fel akar jutni a hegyre! Továbbá mennél inkább bizonyos, hogy az eredeti koncepciótól eltérni leszünk kénytelenek, annál fontosabb, hogy ezt a koncepciót a legszigorúbb és a legmesszebbmenőleg átgondolt elvek szerint építsük fel magunknak, mert a valóságban amúgyis csak a legjobb esetben 70—80% -ot fogunk tudni megvalósítani belőle.

Mindezekből a következtetésekben már most, amelyekre a kereskedelmi mérlegnek textil-fejezeténél jutottunk, az ország egész kereskedelmi mérlegére nézve a következő tanulságokat vonhatjuk le:

1. 1931. első felében importáltunk ipari félgyártmányokat 81.1 millió pengő értékben, készárúkat 94.7 millió pengő értékben, összesen 175.8 millió pengő.

Ebből textilipari félgyártmányokat 19.2 millió pengő érték-

ben, textilipari készárukat 26.6 millió pengő értékben, összesen 45.8 millió pengő értékben.

A textilipari félgyártmány- és készáru-importot tehát az egész félgyártmány- és készáru-importnak kb. $\frac{1}{4}$ része volt (1930-ban még 32%-a). Ugyanez az arány a nyersanyagok behozatalánál (1931. első felében az összes ipari nyersanyag-behozatal 55 millió pengő, ebből textil-nyersanyag behozatal 16.6 millió pengő). Ha tehát a textiliparban, mint láttuk, csupán a behozatal szabályozásával, az exportot egyelőre figyelmen kívül hagyva, kereken évi 30 millió pengő netto-importcsökkentés érhető el, akkor ez az egész iparra átszámítva megfelel minimálisan évi 90 millió pengőnek.

2. A textilipari export az egész ipari exportnak (cukoripar és malomipar nélkül) kb. 33%-a. 1931. első felében az összipari export 59.5 millió pengőre, ebből a textilipar exportja 20 millió pengőre rugott. A textiliparban elérhető kb. 5 millió pengő netto exporttöbbletből kiindulva, tehát az egész ipar révén kb. évi 15 millió pengő ugyanilyen aktívumot remélhetünk.

3. Mezőgazdasági eredetű nyersanyag-behozatalunkból 1931. január—július hónapjaiban esett

gyarmatárúkra és fűszerekre	5.—	millió pengő
gabonaneműekre, hüvelyesekre és magvakra	18.5	" "
gyümölcsökre, zöldségekre stb.	25	" "
összesen	48.5	millió pengő.

Ezeknél az áruknál az ország mai súlyos helyzetében egy 50%-os importcsökkentés sem látszik túlzottnak, ezenkívül vannak még más jelentős tételek is (fa, szén stb.), amelyeknél nyilván szintén igen lényeges behozatali megtakarítások vihetők megfelelő rendszabályokkal keresztül. Egész évre átszámítva tehát egy kb. 45 millió pengős behozatali minust bizonyára indokoltan számításba vehetünk.

4. Nyersanyag-exportunk 1931. első felében 142 millió pengő volt az 1930. évi 270 millió pengővel szemben. A nyersanyagkivitelnek 20%-os fokozása a kereskedelmi mérlegnek évi 56 millió pengővel való javulását eredményezné, ami még mindig messze elmaradna az 1930. évi színvonal mögött.

Egészen hozzávetőleges számítás szerint is tehát a kereskedelmi mérlegben a következő eltolódások mutatkoznának:

ipari nyersanyagok, félgyártmányok és készáruk behozatalának csökkentése révén évi	90	millió P	javulás
ipari export révén évi	15	" "	" "
mezőgazdasági eredetű áruk importjának csökkentése révén évi	45	" "	" "
mezőgazdasági export fokozása révén évi	56	" "	" "

Összesen évi 206 millió P javulás

Természetesen erre a programra nézve is áll mindaz, amit főntebb a program textil-részére vonatkozólag már elmondtunk. Hogy az egész terv megvalósítása érdekében mezőgazdasági termelésünknek racionális átszervezése mennyire fontos probléma, azt nem kell itt bővebben kifejtelnünk, noha hangsúlyozzuk, hogy az 1931. évi tényleges helyzetből indultunk ki és a mezőgazdasági export fejlesztésének lehetőségeit csak igen óvatosan vettük számításba.

Összefoglalólag megállapíthatjuk, hogy kereskedelmi mérlegünknek évi 200—210 millió pengővel való megjavítása egyáltalán nem tartozik az utópiák világába. Hogy a kereskedelmi mérlegnek ezt a nagyszabású átforgatását csak komoly áldozatokkal, egy bizonyos fokig drasztikus kúrával és mindenekelőtt az egész vonalon céltudatos gazdálkodással lehet gyakorlatilag megvalósítani, ez sajnos szükségszerű következménye az adott helyzetnek, de önmagában még nem elviselhetetlen. *A tőketerlesztésekre és kamatokra kívánt évi 300 millió pengő felesleget sajnos a magyar kereskedelmi mérleg a legnagyobb gazdasági bölcseséggel és az igényeknek végsőkig menő lefokozásával sem fogja tudni produkálni.* Elemi tétel az is, hogy egy kb. 200 millió pengős export-saldót csak akkor érhetünk el, ha importunk is minimálisan évi 600—700 millió pengő körül mozog, mert ha nem akarunk a fantasztikumok világába tévedni, akkor nyilvánvaló, hogy egy ország kereskedelmi mérlegének aktívuma nem fokozható fel függetlenül az illető ország behozatalától, hanem még a legjobb esetben is az utóbbival bizonyos észszerű arányban kell állania. Nyitva marad tehát továbbra is az a kérdés, *hogy külföldi adósságainknak kb. 1/3 részét miből fizessük?* Azt hisszük azonban, hogy ennek a kérdésnek a rendezése mégis csak sokkal könnyebbé fog válni, ha a külföld látja azokat az óriási erőfeszítéseket, amelyeket teszünk, mert az adós anyagi helyzetének konszolidálódása az az argumentum, amely a legridegebb szívű hitelezőnek is a legjobban imponál.

Kereskedelemügyi problémák.

Irta: Lengyel Géza.

A Népszövetség pénzügyi bizottsága jelentésének publikálása a közvélemény szélesebb rétegei előtt is ismeretessé és vitathatatlaná tette azt, hogy a gazdasági kibontakozáshoz feltétlenül szükséges a külkereskedelmi mérleg passzívumát végleg eltüntetni. Elméletileg minden állam, normális kereskedelempolitikája útjain is, arra törekszik, hogy többet adjon el külföldön, mint amennyit onnan vásárol,